УДК 159.9

Костенко Я. В.,
аспірант
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДИТИНИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

THE LEGAL STATUS OF THE CHILD IN NATIONAL LEGISLATION

У статті викладено аналітичний матеріал щодо визначення поняття «дитина» в національному законодавстві, подано різні погляди вчених на поняття правового статусу дитини. Визначено особливості законодавчого змісту щодо поняття правового статусу дитини в Україні. Показано права дитини в законодавчому різноманітті, подано визначення право- й дієздатності фізичної особи, які змінюються залежно від віку. Автор підкреслює, що забезпечення прав і свобод людини є однією з нагальних проблем для цивілізованого суспільства. Особливе значення в цьому контексті має питання захисту прав і свобод дитини, зокрема створення умов для його повного розвитку, освіти, матеріальної підтримки, збереження дитини від негативного впливу, захист від посягань на її недоторканність, честь і здоров'я й життя.

Ключові слова: *ювенальна превенція, запобігання правопорушенням, права дитини, правовий статус дитини, неповнолітня особа, малолітня особа.*

В статье изложен аналитический материал, касающийся многообразия определения понятия «ребенок» в национальном законодательстве, представлены различные взгляды ученых на понятие правового статуса ребенка. Определены особенности законодательного содержания относительно понятия правового статуса ребенка в Украине. Показаны права ребенка в законодательном многообразии, предоставлены определения право- и дееспособности физического лица, которые претерпевают изменения в зависимости от возраста. Автор подчеркивает, что обеспечение прав и свобод человека является одной из насущных проблем для цивилизованного общества. Особое значение в этом контексте имеет вопрос защиты прав и свобод ребенка, в частности создание условий для его полного развития, образования, материальной поддержки, ограждение ребенка от негативного влияния, защита от посягательств на его неприкосновенность, честь, здоровье и жизнь.

Ключевые слова: *ювенальная превенция, предупреждение правонарушений, права ребенка, правовой статус ребенка, несовершеннолетний, малолетний.*

The article contains analytical material on the diversity of the definition of the concept of "child" in national legislation, presents various views of scientists on the concept of the legal status of the child. Specific features of the legislative content regarding the concept of the legal status of the child in Ukraine are determined. It shows the rights of the child in the legislative diversity, the provided definitions of the legal capacity and capacity of the individual who undergo changes depending on age. The author emphasizes that ensuring human rights and freedoms is one of the pressing problems for a civilized society. Of particular importance in this context is the protection of the rights and freedoms of the child, in particular, the creation of conditions for its full development, education, material support, protecting the child from negative influence, protection from infringement of his inviolability, honor, health and life.

Key words: *juvenile prevention, prevention of offenses, rights of the child, legal status of the child.*

Постановка проблеми. Останні десятиріччя злочинність неповнолітніх, її стан і динаміка привернули до себе прискіпливу увагу як з боку держави, так і з боку наукового середовища. Прийнято низку законів, розроблено державні програми з протидії злочинності неповнолітніх, створено мережу державних органів і громадських організацій для забезпечення виховання підростаючого покоління. Науковці проводять велику роботу щодо створення теоретичних програм профілактики антисуспільної поведінки частини молодіжного середовища, розробляють методики соціального, педагогічного та психологічного впливу на формування особистості неповнолітніх. Проте питання злочинності неповнолітніх залишається як ніколи актуальним.

Відомо, що людина не стає злочинцем від народження чи раптово. Середовище, в якому перебуває людина, певний комплекс умов, сукупність причин і явищ і визначають мотивацію майбутніх злочинців. Особливо це стосується неповнолітніх. Родина, школа, трудовий колектив, коло найближчих людей формують асоціальну поведінку потенційного неповнолітнього злочинця.

Протидія злочинності неповнолітніх може бути ефективною лише за тісної взаємодії сім'ї, суспільства й держави.

Метою статті є комплексне вивчення й узагальнення поняття правового статусу дитини в Україні, аналіз наукового матеріалу із цього питання в розумінні психолого-правового забезпечення діяльності підрозділів ювенальної превенції.

Виклад основного матеріалу. Правовий статус дитини є складною юридичною конструкцією, яка включає в себе безліч правових елементів. Разом із тим, щоб зрозуміти зміст поняття «дитина», необхідно з'ясувати зміст установленого законодавством її правового статусу.

Найбільш поширеним поняттям правового статусу загалом у науковій літературі є таке, що визначається як система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто такий, що має правосуб'єктність) координує свою поведінку в суспільстві [1, с. 25–27].

Правовий статус дитини – це об'єктивовані й формалізовані у праві можливості, необхідні дитині для

© Я. В. Костенко, 2018

її всебічного розвитку, правовий стан, який відображає становище дитини у взаємодіях з іншими суб'єктами права. За своєю природою правовий статус дитини має комплексний міжгалузевий характер, побудований на основі загального правового статусу особистості.

Елементами правового статусу дитини, враховуючи загальну концепцію правового статусу особистості, варто вважати принципи правового становища дітей, їхню правосуб'єктність, громадянство, права, свободи й обов'язки, гарантії прав дитини, а також засоби та способи їх захисту, відповідальність дітей [2, с. 35–36].

Особливе значення для формування правового статусу дитини має й конституційно-правовий статус особистості.

Водночас варто зауважити, що правовий статус дитини можна характеризувати не тільки з погляду конституційно-правового статусу, а й з адміністративно-правового, кримінально-правового, сімейно-правового, цивільно-правового та інших галузей права.

Ураховуючи вищезазначене, залежно від типологічних або індивідуальних ознак, що мають індивіди як суб'єкти права, нормативно-правових актів, якими передбачаються статуси, повноти правового статусу, їх поділяють на певні види.

Ми визначимо такі: загальний – це правовий статус, передбачений конституційним законодавством для будь-якої людини чи громадянина; спеціальний – передбачений окремими нормативно-правовими актами для окремих категорій людей чи громадян (судді, прокурори, викладачі); індивідуальний – правовий статус, передбачений індивідуально-правовими актами для конкретної особи [3, с. 135–136].

У загальній теорії права не розроблено ознаки особливого суб'єкта права, яким є дитина. У розділі ІІ Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» поняття «неповнолітні» й «діти» вживаються тільки в декількох статтях: у ст. 43, що передбачає заборону використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах; у ст. 51, що містить норми про обов'язок утримання батьками дітей до їх повноліття й обов'язок повнолітніх дітей піклуватися про своїх непрацездатних батьків; у ст. 52, що встановлює рівність дітей у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони в шлюбі чи поза ним [4].

Спеціальний статус дитини закріплюється нормами відповідних галузей права (адміністративне, кримінальне, цивільне, сімейне тощо) та міжнародними нормативно-правовими актами, які регламентують різноманіття сфер громадського життя, у яких беруть участь діти, а також умов, які впливають на їхнє правове становище.

Саме тому особливий статус дитини, що виокремлює її як спеціального суб'єкта правовідносин, ґрунтується на віковій ознаці, яка характеризує людську істоту.

Проте розуміння меж цієї вікової ознаки та, відповідно, правосуб'єктності зумовило досить значні варіації в різних галузях права.

Аналіз сучасного законодавства дає змогу стверджувати, що різні галузі права використовують декілька понять, які характеризують особу за віковою ознакою, а саме: дитина, малолітній, підліток, неповнолітній, і в цьому зв'язку по-різному підходять до питання правосуб'єктності зазначених категорій.

Водночас О.В. Марковичева наголошує, що під правовим статусом неповнолітнього необхідно мати на увазі його юридично закріплене становище в суспільстві, що переломлюється через систему прав, свобод та обов'язків, законодавчо встановлених і гарантованих державою [5, с. 16–18].

С.А. Саблук також визначає правовий статус дитини як об'єктивовані й формалізовані у праві можливості, необхідні особистості дитини для її всебічного розвитку, правовий стан, який відображає становище дитини у взаємодіях з іншими суб'єктами права. До елементів правового статусу дитини належать принципи правового становища, правосуб'єктність, громадянство, права, свободи й обов'язки, гарантії права дитини, засоби та способи їх захисту, відповідальність дітей [6, с. 147].

На думку Т.В. Лобанової, правовий статус дитини необхідно виділяти з правового статусу особистості. Це обумовлено особливостями її психічного й фізичного розвитку, відсутністю життєвого досвіду та деякою мірою залежного становища від дорослих. Також це необхідно зробити тому, що дитина не завжди може звернутися до відповідних органів за захистом своїх прав і законних інтересів. Дитина не має всіх прав дорослих, наприклад, вона не має права обирати й бути обраною. І, навпаки, у жодному нормативно-правовому акті для повнолітніх громадян не закріплені права: жити в родині, право на турботу з боку своїх батьків, на спільне проживання з ними. Але ці права передбачені чинним законодавством для дитини.

До того ж Т.В. Лобанова підтримує думку про тотожність понять «правовий статус» і «правове становище» дитини і пропонує для них єдине визначення: правовий статус (становище) дитини – це особливі правомочності дитини з моменту її народження до 18 років, закріплені в загальновизнаних нормах і принципах міжнародного права, а також у національному законодавстві країни [7, с. 9–10].

На переконання Н.М. Крестовської, правовий статус дитини (ювенальний статус) – це система виражених у цінностях природного права та нормах позитивного права, гарантованих суспільством і державою суб'єктивних юридичних прав, обов'язків і відповідальностей особливого суб'єкта права – дитини [8, с. 18–19]. Крім того, конституційно-правовий статус дитини визначають як сукупність прав, свобод, обов'язків дитини й гарантії їх реалізації, встановлені конституційним законодавством, а саме Конституцією, законами та іншими нормативними актами [9].

Отже, на наш погляд, поняття конституційно-правового статусу дитини – це юридично закріплене становище дитини в суспільстві, яке визначається системою принципів і норм, які містяться в Конституції України, міжнародних актах та інших нормативно-правових актах і захищають права, свободи й обов'язки дитини, а також гарантії їх реалізації та відповідальність.

Отже, вважаємо, що до елементів конституційно-правового статусу дитини можна зарахувати принципи статусу, правосуб'єктність дитини, права, свободи й обов'язки дитини, гарантії статусу та відповідальність.

Правовий статус дитини, окрім Конституції України, визначає низка законів і підзаконних нормативних актів, які забезпечують розвиток дітей, установлення гарантій і пільг для «маленьких громадян» нашої держави.

У Законі України «Про громадянство України» від 18.01.2001 зазначено, що «дитина – особа віком до 18 років».

У цивільному та сімейному законодавстві України поняття особи, що не досягла 18 років, визначається поняттями «малолітня» та «неповнолітня».

Відповідно до Цивільного кодексу України, малолітньою є особа, яка не досягла 14 років і наділена частковою дієздатністю. Малолітні мають право самостійно вчиняти дрібні побутові правочини. Правочин уважається дрібним побутовим, якщо він задовольняє побутові потреби особи, відповідає її фізичному, духовному чи соціальному розвитку і стосується предмета, який має невисоку вартість; здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом.

Малолітня особа не несе відповідальності за завдану нею шкоду.

Неповнолітньою є фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років і наділена неповною дієздатністю.

Неповнолітні особи крім правочинів, що можуть учиняти малолітні особи, мають право:

• самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами;

• самостійно розпоряджатися майном, яке вони придбали на свій заробіток, стипендію чи дохід, за винятком нерухомих речей і транспортних засобів;

• із 16 років вправі влаштуватись на роботу;

• самостійно здійснювати права автора творів науки, літератури, мистецтва, права на об'єкти промислової власності чи власності на інші результати своєї творчої діяльності, що охороняються законом;

• бути учасниками та засновниками юридичних осіб;

• за нотаріально посвідченою згодою батьків здійснювати угоди стосовно транспортних засобів або нерухомого майна, яке їм належить;

• за згодою батьків розпоряджатися коштами, що внесли інші особи на їхнє ім'я в банківські установи.

Закон України «Про охорону дитинства», прийнятий Верховною Радою України 26.04.2001 на виконання Конвенції про права дитини, завданням якого є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав і законних інтересів дитини в Україні, забезпечує кожній дитині право [10]:

• на житло – діти-члени сім'ї наймача чи власника житлового приміщення мають право користуватися займаним приміщенням нарівні з власником чи наймачем;

• на майно – кожна дитина, в тому числі й усиновлена, має право на одержання в установленому законом порядку в спадщину майна і коштів батьків чи одного з них у випадках їхньої смерті або визнання їх за рішенням суду померлими, незалежно від місця проживання; дитина, батьків якої позбавлено батьківських прав, не втрачає права на наслідування їхнього майна у випадку визнання батьків або одного з них рішенням суду безвісті відсутніми, дитина має право на утримання за рахунок їхніх коштів і майна.

Батьки або особи, які їх заміняють, не мають права без дозволу органу опіки й піклування укладати угоди, що зачіпають майнові та житлові права дітей і належать нотаріальному посвідченню чи спеціальній реєстрації.

Окрім вищезгаданих, дитина має й інші, передбачені Сімейним кодексом України, Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», Законом України «Про освіту» права [11], а саме:

• бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також з питань сім'ї;

• власності на майно, придбане батьками або одним з них для забезпечення розвитку, навчання та виховання (одяг, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання);

• висловити свою думку щодо способу управління її майном і на відшкодування матеріальних збитків за шкоду, завдану її майну;

• із 14 років брати участь у розпорядженні аліментами, які одержані для її утримання, а також на самостійне одержання аліментів і розпорядження ними;

• із 16 років змінити своє прізвище та ім'я в порядку, встановленому законом;

• із 14 років вільно самостійно пересуватися по території України й вибирати місце перебування;

• із 16 років вільно самостійно виїжджати за межі України;

• із 6 до 18 років об'єднуватись у дитячі громадські організації;

• із 14 до 35 років об'єднуватись у молодіжні організації;

• противитися неналежному виконанню батьками своїх обов'язків щодо неї;

• звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки й піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, а з 14 років – безпосередньо до суду.

Існує багато наукових підходів до визначення обов'язків дітей, проте, на думку автора, найбільш вдалою є класифікація С.П. Коталійчука, який обов'язки дітей пропонує поділити так:

залежно від ступеня визначеності в системі законодавства на:

а) основні, тобто ті, які визначені Конституцією України;

б) неосновні, що визначаються іншими нормативно-правовими актами;

залежно від зовнішньої форми вираження на:

а) активні, тобто таку форму виконання обов'язку, яка передбачає виконання покладених обов'язків (наприклад, сплата податків);

б) пасивну – передбачає утримання від учинення певних дій, що заборонені законом (наприклад, обов'язок не заподіювати шкоди природі);

залежно від форми реалізації на:

а) добровільне виконання й дотримання приписів правових норм;

б) примусове;

за характером суб'єктів на:

а) обов'язки, що покладаються на всіх громадян;

б) обов'язки, що покладаються на осіб, які не досягли віку повноліття (наприклад, набуття повної загальної середньої освіти);

в) обов'язки, що покладаються на осіб, які є батьками, опікунами або піклувальниками неповнолітніх (наприклад, обов'язок виховання дітей, відшкодування заподіяних малолітнім матеріальних збитків тощо) [12, с. 135–136].

Необхідно врахувати й той факт, що в різноманітних правових актах перераховані різні категорії дітей, визначені їх поняття та відповідні правові режими, у яких вони перебувають. Законом України «Про охорону дитинства» визначено дитину-сироту, дитину, позбавлену батьківського піклування, безпритульну дитину, дитину-інваліда, дитину-біженця, дитину з неповної сім'ї, дитину з багатодітної сім'ї. Цей перелік є основою для встановлення окремого правового статусу для кожної із цих категорій [13].

Свобода дитини – це законодавчо закріплена та гарантована можливість дитини реалізовувати особисті потреби й інтереси, зумовлені її віковими особливостями фізичного, інтелектуального, культурного розвитку. Це можливість здійснення незалежного вибору певного рішення, свобода вираження думок, невтручання у сферу особистих переконань тощо[14, с. 135–136].

Законний інтерес дитини, відповідно до чинної правової доктрини, логіки правового розвитку та юридичної практики, означає інтерес, який охороняється державою й суспільством.

Будь-яка держава, що обрала демократичний шлях розвитку, визначає захист та охорону прав, свобод та інтересів дитини головним пріоритетом. Реформування державних інститутів, системи державних органів, розвиток громадського суспільства, побудова правової й демократичної держави є умовами визнання пріоритету загальнолюдських цінностей, передусім життя, здоров'я, свободи, честі, гідності, прав та інтересів особистості.

Однією з перешкод на шляху побудови здорового демократичного суспільства є різноманітні порушення прав підростаючого покоління. Коли суспільство не бачить підвищеної потреби в захисті дітей і не забезпечує його, майбутнє й дитини, і самого суспільства стає небезпечним. Сьогодні назріла необхідність у більш повному й об'єктивному інформуванні громадськості та й самих дітей про права дітей на захист. При цьому потрібно пам'ятати, що визнання й забезпечення прав дитини не порушує авторитету батьків і не зменшує обов'язків дітей щодо сім'ї й суспільства [15, с. 45–46].

Надаючи визначення поняття «правовий статус дитини», особливу увагу варто приділяти, кого саме потрібно вважати дитиною. У юридичному розумінні це не тільки актуальне питання, що потребує однозначного сприйняття, а й головний критерій правового становища. Натепер поняття «дитина» закріплено як у вітчизняному, так і в міжнародному законодавстві. Здебільшого категорію осіб, які не досягли повноліття, тобто 18 років, визначають терміном «дитина».

Поняття дитини в праві є надзвичайно важливим, оскільки дитина є суб'єктом права, більше того, вона володіє особливим правовим статусом. Як спеціальний суб'єкт у правовідносинах дитина потребує й особливого захисту з боку держави, оскільки ті відносини, в яких бере участь дитина, регулюються нормами різних галузей права.

В українському законодавстві поняття дитини визначається цілою низкою законодавчих актів. «Дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом, застосованим до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше» (ст. 2 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»). Таке саме визначення дитини подано й у ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства». Дитина як особа віком до 18 років визначається також і Законом України «Про громадянство України».

Із прийняттям Конвенції про права дитини 1989 р. міжнародна спільнота визнала необхідність надавати спеціальний захист дітям унаслідок їхньої фізичної й розумової незрілості. Конвенція вводить принципово важливе визначення поняття «дитина», під якою розуміється особа, яка не досягла 18 років, якщо за законом, що застосовується до цієї дитини, вона не досягає повноліття раніше, тощо.

Українське законодавство, як уже зазначалося вище, в процесі приведення у відповідність до Конвенції про права дитини внутрішнього законодавства взяло за основу поняття дитини, закріпивши в нормативних актах, що дитина – це особа, яка не досягла 18 років.

Поряд із терміном «дитина» відмічається низка визначень. Підлітки, неповнолітні, малолітні – це

далеко не повний перелік таких визначень, що зустрічаються в різних контекстах. Термін «неповнолітній» застосовується в галузевому законодавстві, зокрема в кримінальному праві. Разом із тим науковці неоднаково застосовують і розуміють визначення терміна «неповнолітній».

На думку О.П. Солдатова, вказане поняття складається з двох: «малолітній» і «підліток», при цьому поняття «малолітній» уживається стосовно дітей з моменту народження до десяти років, а підлітком є дитина від десяти до чотирнадцяти років [16, с. 135–136].

Іншого підходу дотримується О.В. Седіна, даючи таке визначення понять «малолітній» і «підліток»: малолітній – це фізична особа, дитина, неповнолітня у віці до 14 років, підліток – неповнолітня фізична особа у віці від 14 до 18 років [17, с. 135–136].

Як бачимо, визначення, які вживаються як у правових актах, так і на практиці, не дають повного уявлення про дитину як про суб'єкта права, тому є термінологічна багатоваріантність: неповнолітній, малолітній, підліток, дитина тощо. Усі ці визначення вживаються в сучасному законодавстві, мають своє теоретичне обґрунтування, при цьому варто розуміти, що між ними не можна ставити знак рівності, ці визначення необхідно розрізняти.

Більшість науковців обґрунтовано вважають, що до суттєвих ознак згаданих термінів належать вікова категорія та галузева належність відносин, у яких суб'єктом є дитина.

Так, Є.М. Микитова вважає, що головною ознакою дитини як спеціального суб'єкта є вікові межі, у рамках яких дитина існує в цьому статусі. В.І. Абрамов, підкреслюючи пріоритет вікових параметрів, визначає категорію дитини як універсальну, а категорії «неповнолітній», «малолітній», «підліток» тощо як такі, що охоплюються загальним поняттям «дитина», але можуть стати основою для формулювання понять відповідного особливого статусу дітей [18, с. 135–136].

Є.О. Капітонова визнає категорії «дитина» й «неповнолітній» за змістом однаковими. Але з такою точкою зору не можна погодитись: термін «дитина» наділений універсальністю, оскільки він застосовується як для характеристики особи, яка не досягла 18 років, так і такої, що перейшла цю межу. По-перше, зміст цього терміна не лише визначає вікові межі в житті людини, а й закріплює юридично значимість зв'язків із родичами або особами, які їх замінюють, оскільки для них дитина залишається такою незалежно від її віку. В інших випадках законодавство до статусу дитини прирівнює осіб, що досягли повноліття, забезпечуючи тим самим їхню підвищену захищеність [19, с. 135–136].

Міжнародне право визнає дитиною особу з моменту народження, але водночас не забороняє державам уважати дитиною людську істоту з моменту запліднення. Проблема вікового цензу, що має розумітись як частина поняття «дитина», існує як у вітчизняному, так і в міжнародному законодавстві.

У більшості випадків особлива увага приділяється нижній віковій межі життя дитини у зв'язку з тим, що саме із цим віком пов'язана система різних прав дитини, зокрема вступати в певні договірні, передусім цивільно-правові, відносини, нести відповідальність в адміністративному чи кримінальному розумінні.

І.О. Бандурка вважає, що найбільш доречно застосовувати поняття «дитина» лише до особи, що вже народилася, визначаючи нижню вікову межу цієї категорії моментом народження. Саме такий підхід є найбільш розумним і виправданим, оскільки ненароджена дитина не може реалізувати свої права ні самостійно, ні через законних представників, а це стає можливим лише з моменту народження живої дитини [20, с. 56].

Такі категорії або визначення як «неповнолітній», «підліток», «малолітній» є більш звужувальним терміном стосовно поняття «дитина», саме цей термін доцільно застосовувати для визначення правового статусу особливого суб'єкта права, яким є особа до досягнення 18 років. Правове значення полягає в тому, що вони дають змогу більш точно врахувати специфіку правових можливостей дитини. Такий підхід допомагає уніфікувати юридичні поняття й може виконати суттєву роль у запобіганні суперечностям між різними законодавчими актами як національного, так і міжнародного характеру й усуненні їх.

Висновки. Поняття «дитина», що визначено в національному законодавстві, підзаконних актах і міжнародних правових документах, сприяє дослідженню розвитку законодавства з питань захисту дитинства в Україні. Установлення правового статусу дитини забезпечує конкретність і цілісність заходів соціального, економічного і правового захисту прав і свобод і законних інтересів дитини.

Правовий статус дитини регулюється такими нормативними актами, як Загальна декларація прав людини (1948 р.), Декларація прав дитини (1959 р.), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права (1966 р.), Конвенція про права дитини (1989 р.), Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом (1975 р.), Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про охорону дитинства» тощо.

Проводячи глибокий аналіз указаних норм закону, а також низки інших нормативних актів, можна зробити висновок, що всі діти, незалежно від особистих якостей та ознак, рівною мірою перебувають під правовим захистом держави.

Безперечним є той факт, що за останні десятиріччя законодавець суттєво покращив зміст нормативно-правової бази з питань захисту дитинства, але з розвитком економічного та соціального стану держави сфера захисту прав дітей потребує нового розвитку й постійного вдосконалення.

Високий рівень злочинності проти дітей, велика кількість дітей, соціально незахищених,

поширеність умов і причин, що породжують злочинність серед неповнолітніх, зумовлюють необхідність змін і доповнень до чинного законодавства, зокрема до Законів України: «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про охорону дитинства», «Про біженців», до Кримінального кодексу України. Науково обґрунтований підхід до формулювання змін, зокрема до Кримінального кодексу України, зумовлює кримінально-правовий аналіз чинних норм закону про кримінальну відповідальність з метою визначення наявних суперечностей і недоробок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бандурка І.О. Захист дитинства в Україні, кримінально-правові та кримінологічні засади: монографія, Харків, 2017.
2. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: підручник. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 350 с.
3. Бандурка І.О. Кримінально-правовий захист дитинства в Україні, монографія. Харків: Золота миля, 2015. 408 с.
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Марковичева Е.В. Правовое обеспечение прав несовершеннолетних в Российской Федерации: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Волгоград, 2003. 28 с.
6. Саблук С.А. Окремі аспекти правового статусу дитини. Університетські записки. 2005. № 3(15). С. 143–147.
7. Лобанова Т.В. Правовое положение ребенка в России и Великобритании (Англии): теоретико-правовой анализ: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Волгоград, 2006. 26 с.
8. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.01 / Одеська нац. юрид. акад. Одеса, 2008. 40 с.
9. Ювенальное право: учебник для вузов / под ред. А.В. Заряева, В.Д. Малкова. Москва: ЗАО Юстицинформ, 2005. URL: URL:ftp://ib.rus.
10. Конвенція про права дитини, прийнята Резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року, ратифікована Верховною Радою України Постановою від 27 лютого 1991 р. № 789XII. Зібрання чинних міжнародних договорів України. 1990. № 1. С. 205.
11. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.
12. Коталійчук С.П. Теоретико-правові проблеми правового статусу неповнолітніх в Україні та забезпечення його реалізації як один із основних напрямків діяльності міліції: автореф. дис. ... канд.. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київ, 2004. С. 11.
13. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III; в ред. від 21.02.2016. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/page.
14. Права і свободи дитини: вступ до проблеми / Н.М. Оніщенко, О.Л. Львова, С.О. Сунєгін. Часопис Київського університету права. 2013. № 2. С. 15.
15. Бандурка І.О. Захист дитинства в Україні, кримінально-правові та кримінологічні засади: монографія. Харків, 2017.
16. Солдатов А.П. Гарантии и обеспечения прав в границах местного самоуправления. Славянск – на – Кубани: СГПИ, 2008. С. 127.
17. Садина О.В. Правовой статус несовершеннолетнего в российском законодательстве: теоретико-правовой анализ: автореф. дисс. … канд. юрид. наук. Мытищи, 2009. С. 13.
18. Абрамов В.И. Права ребенка и их защита в России: Общетеоретич. анализ: автореф. дисс. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.01. Саратов, 2007. 56 с.22.
19. Капитонова Е.А. Конституционные обязанности ребенка в Российской Федерации: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Пенза, 2010. С. 12.
20. Бандурка І.О. Захист дитинства в Україні, кримінально-правові та кримінологічні засади: монографія. Харків, 2017.